

## kulturni sistem.

Določila zakona v njegovem okvirju naj podrobno in razmeram prilagojeno urede naknadno stopnja posebnih državnih šolskih, oblastnošolskih, sreskošolskih in morja da celo krajevnošolski uredbniki z odločujočim sodelovanjem državnih, oblastnih in sreskih učiteljskih zbornic.

Prehajam na opombe k I. in II. poglavju projekta šolskega zakona. V svojem poročilu bom na kratko tudi posamezne člene premočil z ozirom na šolsko zakonodajo v inozemstvu in s stališča potreb in zahtev našega podeželskega šolstva, vendar kot rečeno, ne podrobno, marveč le na kratko, kajti: 1. je zakon namenjen za vse osnovne šole, podeželske in mestne, 2. je treba zato postaviti predloge le k onim določilom, ki niso umestna ali dovolj prožna, da se pozneje zamorejo izpopolniti z dopolnilnimi naredbami v korist podeželskega šolstva in učiteljstva.

## I. Obče odredbe.

Člen 1.: Ta tvori prerado sporno kost ljudem različnega svetovnega, verskega in političnega naziranja ter se izcimj čisto v pojmovni boj. Prvi člen našega projekta se mi zdi sicer preobširen ter je obširnejši glede smotra osnovne šole od vseh dosedaj izdanih načrtov šolskega zakona. Ne bo brez zanimanja, če navedem par citatov glede smotra šole v drugih državah.

V Rusiji (statut enotne — delovne šole v pokrajini Volge z dne 31. maja 1923): »Enotna delovna šola naj otrokom daje priliko, prilastiti si znanja in spretnosti, katere so jim za tvorbo njih osebnega, tako tudi njih družabnega življenja potrebne.«

V Švici (zakon za primarni pouk v kantonu Bern z dne 6. maja 1894): »Šola ima namen, podpirati rodbino pri vzgoji otrok.« T. j. uvodni stavek, kateremu slede kratke dopolnitve.

V Angliji. Tukaj se pušča prosti inicijativni samoupravnih oblasti dalekoširna prilika in svoboda v organiziranju temeljnih misli glede šolstva. Glavni smoter je za popaden v označbi, ustvariti šolski sistem, ki daje vsem sposobnim priliko izobrazbe, primerne njihovim možnostim. Med načeli organizacije narodne izobrazbe so šolski reformatorji na prvo mesto postavili stavek: »Glavni smoter vzgoje obstoja v tem, človeka usposobiti za življenje, to se pravi, v civilizirani državi: za njegovo mesto kot člana te države.«

Na Saksonskem: Kratka a jedrnata in popolna se mi zdi tukajšnja definicija smotra narodne šole (prehodni zakon za narodne šole z dne 22. julija 1919), namreč: »Naloge narodnih šole je, pospeševati razvoj dece po načrtu s sestavljenimi vajami telesnih in duševnih sil v smislu npravnstvenega življenjskega razvika ter jih vzgajati k vdanemu izpolnjevanju dolžnosti v službi skupnosti.«

Iz navedenih primerov posnamemo: 1. Smoter narodne šole je v teh državah podan v izredni kratkosti, prožnosti, a vendar jedrnatosti, ki tako zagotavlja prosti razmah in razvoj šolstva po vseh sodobnih prilikah. V Nemčiji, kot vidimo iz primera na Saksonskem, celo posamezne dežele razpolagajo s svojimi lastnimi šolskimi zakoni, katerim tvorijo tozadevni temelj ustava z dne 11. avgusta 1919, ki vsebuje precej obširne in številne določbe v šolstvu in prosveti sploh. Za smoter šol pa je merodajen člen 148. drž. ustave: »V vseh šolah je dosežati npravnstveno naobrazbo, državljansko zavest, osebnost in poklicno spretnost v duhu nemške nacije in sprave narodov.« Za smoter vseh naših šol (da se prav razumemo, ne absolutno ravno za besedilo v osnovnošolskem zakonu!) pa je merodajna in odločilna »matica« vse zakonodaje, naša sedanja ustava s svojim 16. členom, 4. odstavkom: Vse šole morajo dajati moralno vzgojo in razvijati državljansko zavest v duhu narodnega edinstva in verske strpljivosti.« Kaj ne, precej sličnosti z gori navedenim ustavnim členom v Nemčiji! Povsod pa je zakon zrcalna slika, dejana v okviru ustave.

Pomudil sem se malo dalje pri izražanju smotra šole in vzgoje, kajti to je prvo in najvišje določilo. V njem se precej istinito lahko zrcali več ali manj izrazita socialnost in demokratičnost namena in ureditve šolstva v raznih državah. Člen I. sedanjega projekta šolskega zakona je pač obširen, ne naglašja npravnstvene vzgoje na pravem, t. j. na prvem mestu. Po poročilu tov. Stanoevića se je 1. člen nekoliko spremenil; morda se je med drugim popravilo tudi to.

Členi 2.—7. so skoraj dobesedno enaki z načrtom šolskega zakona iz leta 1925, t. j. da se je takrat imenovalo samo osnovno šolo, sedaj pa nastopa ime »narodna šola«, torej v širjem pomenu, kar bi odobravali radi zblizanja k naši zahtevi po enotnosti vsega šolstva, a bom v prihodnjih izvajanjih dokazal, da tega odobranja projekt ni zaslužil, kajti iz narodnih šol je razen osnovnih šol izključil vse ostale vrste šol ter namesto napačnega imena »Zakon o narodnih šolah« mora pravilno nositi ime »Zakon o osnovni šoli«. (Dalje prih.)

RUDOLF HORVAT ml.

## Bodimo dosledno nacionalni in napredni.

V boju, ki se bje med širnim slovenskim učiteljstvom za in proti novemu poimenoivanju stanovske organizacijske politike, so se že večkrat čistili pojmi nacionalnost in naprednost. Zdi se mi, da različnim razlagam ni treba mnogo več dodajati.

Na jasnem smo, da je nacionalen le tisti učitelj ali sploh katerikoli član naroda, ki uravnava vse svoje delovanje v javnem in tudi v privatnem življenju dosledno le tako, da je v korist naroda oziroma narodne države. Iz tega sledi, da mora vsak nacionalen član naroda mnogokrat žrtvovati svoje osebne koristi in uglednosti splošnim narodnim interesom. Opuštili mora torej marsikaj, o čemer je prepričan, da škoduje direktno ali indirektno narodnim interesom, čeprav je to njemu prijetno, koristno. Poleg tega se mora vsak, ki hoče biti dosledno nacionalen, ravnati po pesnikovih besedah: »Dolzan ni samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolzan!«

Da velja to v prvi vrsti za učitelja, ki naj bo vir vseh plemenitih stremeljenj v narodu, je razumljivo.

Vsak nacionalen učitelj (seveda tudi drugi) mora biti tudi napredni. Ne napredni v današnjem političnem strankarskem smislu, ampak napredni v stremeljenju poiskati nova in boljša pota vzgoje naroda na vseh poljih njegovega življenja. Tako napredni hočemo biti mi! Napredni v dejanju. Vsak dosledno napredni učitelj mora torej stremeti, da se najprej seznajta z vsemi novimi preizkušnjami svojih dejstev, metodami ne le na pedagoškem, ampak tudi socialnem, narodno-gospodarskem, higijenskem, narodno-prosvetnem i. dr. poljih. Ko jih bode pripoznal, potem je njegova dolžnost, da jih skuša uveljaviti najprej sam v svojem življenju in delovanju, nato pa tudi v svoji okolici. Le tak učitelj je res napredni!

Naj sedaj takoj pokažem na gibanje, ki je zavzelo v naprednih deželah, kakor v Ameriki, Nemčiji, Danskem, Norveškem, Švedskem itd. velikanske dimenzije. To gibanje — je protialkoholno gibanje. Opozorjam le na Ameriko, kjer je prohibicija povzročila popoln prevrat in o kateri se izražajo največje ameriške in druge svetovne avtoritete na higijenskem, socialnem in narodno-gospodarskem polju, da je to prava nekrvava socialna revolucija in največji napredek Amerike, odkar je odpravila suženstvo. Da pretresa to gibanje tudi ostale dežele, nam kažejo na široko razpletene organizacije, prohibicijska glasovanja, lokalne omejitve, protialkoholni kongresi itd. V prvih vrstah tega gibanja, takoj za zdravniki, stoje povsod učitelji!

In kaj pri nas!

Pri nas vlada popolno mrtvilo, da, če ne še celo sovražnost napram temu gibanju. In kar je najbolj žalostno, tudi učiteljstvo stoji popolnoma apatično ob strani. Niti od daleč ne stopa po stopinjah tovarišev tujih narodov. Drugod posebne učiteljske organizacije z lastnimi časopisi, nebrojna pedagoška literatura o tem vprašanju, veliki kongresi — pri nas popolno mrtvilo.

In vendar bi nas morala že vsakdanja izkušnja učiti, da naravnost siliti, da se osvobodimo apatičnosti napram temu gibanju! Če hočemo biti res dosledno napredni, moramo stremeti, da se tudi na tem važnem polju narodovega življenja seznanjamo z najmodernejšimi dejstvi in metodami, da ustavimo in zavezimo to povodenj, ki izpodkopuje temelje narodnemu življenju.

Izkušnja nas tudi uči, da je zelo velik vzrok alkoholizma slab zgled in piske navade. Nasprotna izkušnja natančnih primerjanj uspehov zmernostnih in abstinent-skih organizacij pa nam zopet kaže nepri-merno večje uspehe slednjih — uspehe zglede.

Učitelj, ki je vse to spoznal, ne more oklevati niti trenutka, ampak mora, če je dosledno napredni in nacionalen, stopiti v vrste doslednih borcev za boljšo narodovo bodočnost — v vrste abstinentov. Stopil bode v vrste tistih, ki so opustili nekaj, za njih individualno mogoče neškodljivega in še celo prijetnega, samo zato, ker vedo, da ima ta njihov zgled največji vpliv na okolico.

Stopil bode v vrste visoko aktivnih abstinentov, ki ne bodo vplivali le s svojim zgledom, ampak iskali, zbirali, preizkušali različna sredstva, da odvrnejo od naroda to strašno razdejavanje.

Ker pa dandanes vemo, da ne premore v današnji družbi posameznik mnogo, ampak da doseže velike smotre lahko le smotrena, krepka organizacija, zato je dolzan vsak, ki je vse to spoznal, organizirati se.

Zato pozivam vas vse, dosledno napredni in nacionalni učitelje, da se oglašite, da prestejemo in pregledamo naše vrste. Oglašite se vi vsi, ki ste že očistili svoje duše ali pa, ki čutite v sebi moč, odvračati od sebe nesrečno navado, ki zavaja narod v propast. Oglašite, da se vvrstimo v jurišno četo, ki bode nosila pravor treznosti in boljšega, bogatejšega življenja pred vsemi!

Vse tovarišice, ki so že abstinenti ali ki imajo voljo in moč postati, prosim, da pošljete svoje nasvete glede organizacije ali pa naj vsaj kratko javijo, da so abstinenti. Letos pozivam že tretjič in upam, da sedaj ne brez uspeha. Torej naprej! Rudolf Horvat, učitelj, Škofja Loka.

## Srednješolski vestnik.

—sr Pouk v neobligatnih predmetih. Na ministrstvo prosvete je šel predlog, da bi se uvedli v srednje šole kot neobligatni predmeti francoščina, italijanščina, opisna geometrija, risanje, ruščina in orkestralne vaje, a tega ministrstvo iz razloga varčevanja ni odobrilo.

—sr Privatni pouk na srednjih šolah. Ker so nekatere srednje šole zaprosile, da bi smeli profesorji ustanoviti kurze za posamezne predmete, kot nemščina itd., je ministrstvo prosvete tozadevno prošnjo odbilo, ker se tak pouk po ministrski odredbi P. br. 2234 od 20. avgusta 1926 ne more odobriti.

—sr Nemščina kot neobvezen predmet. Na II. in III. državni realni gimnaziji ter na državnih realni v Ljubljani, na državnih realnih gimnazijah v Kočevju, Kranju in Novem mestu se uvede neobligatni pouk nemščine v nižjih razredih po starem učnem načrtu.

—sr Zborni petje se sme po odredbi ministrstva prosvete uvesti v vseh srednjih šolah ljubljanske oblasti kot fakultativno obligaten predmet.

—sr Stenografija kot obligaten predmet se uvede na II. in III. realni gimnaziji v Ljubljani.

—sr Nagrajenje prekomernih ur. Ministrstvo prosvete je z razpisom S. N. br. 18.985, dne 29. decembra 1926 odločilo: 1. Ako ima za naučne ure izprašani učitelj, ki poučuje tudi večinske ure preko maksimale obveznosti, potem se morejo vzeti najprej večinske ure za honorarne, ki so nagrajene kot take po 10, odnosno 14 Din, in šele ko so te izčrpane, se vzamejo še ure naučnih predmetov z nagrado po členu 4. Pravilnika S. N. br. 1401.

—sr Orgljanje in vodstvo petja pri službi božji se računa nastavnikom srednjih šol po odločbi ministrstva kot 1 tedenska ura.

—sr Jos. Wester: Kriza naše srednje šole. Cena 12 Din, s poštnino 14 Din. Naša srednja šola preživlja po dosedanjih reformah težko krizo. Blizu se usodni čas, ko bo narodna skupščina razpravljala o načrtu srednješolskega, kakor tudi drugih šolskih zakonov. Kakršni bodo ti zakoni, tako bo vse naše šolstvo osnočano; kakršna pa bo srednja šola, tak bo ves narodni inteligenčni naraščaj, taka bo bodočnost naroda! Namen brošure, ki jo je spisal šolnik z 28-letno šolsko in upravo prakso, je, da se v tem kritičnem času opozorje merodajni činitelji na važnost šolske reforme in se pouči o tem vsa javnost.

## Splošne vesti.

— Stanovska misel in zavest prodira med učiteljstvom. Pred pokrajinsko skupščino je bilo pet okrajnih društev proti deklaraciji, in to: Radovljica, Šmarje-Rogatec, Konjice, Novo mesto in Brežice-Sevnica. Po pokrajinski skupščini se je položaj znatno izboljšal. Novomeško društvo se je popolnoma preokrenilo in se izreklo za strogo stanovske smernice, ki so bile sprejete na pokrajinski skupščini. Brežiško-sevniško društvo je odobrilo sklep delegacije in je izreklo zaupnico sedanjemu ožjemu sosvetu, oziroma poverjenstvu. Kozjansko društvo se je izreklo za legalno opozicijo. Članstvo radovljiškega društva in šmarsko-rogaškega društva si pa ustanovi v predstoječih tednih sreska društva UJU, ker se v velikem številu ne strinja z izstopom iz UJU. Pri ostalih 27 društvih je močno padlo število onih, ki so pred pokrajinsko skupščino imeli bodisi iz osebnih ali drugih ozirov še predhodke do novih smernic naše stanovske politike, v večini društev je pa popolnoma izginilo.

— Sodba srbskega učiteljstva o projektu šolskega zakona. Šumadijsko učiteljsko društvo misli o dr. Čajkovićem osnutku šolskega zakona, da zastopa popolnoma pravilno stališče glede naloge šole, šolske dobe, a glede vzdrževanja šol, da je konservativen. Za ustvaritev delovne šole in nakup šolskih vrtov ne predvideva nikakih materialnih sredstev. Za učiteljstvo se sicer zavzema, zahteva vestno delo, a kazni in drakonske odredbe niso na mestu. Položaj šolskih nadzornikov je ravno isti kot dosedaj, le materialno se je nekoliko izboljšal.

— Komisiji za spremembo in spopolnitev uradniškega zakona je poslal izvršni odbor UJU poleg drugih tudi sledeče želje in zahteve učiteljstva: 1. Člen 139. zakona naj se glasi: Učitelj(ce) osnovnih šol in državne otroške vrtarice imajo pravico na polno penzijo po 32 letih službovanja s 15% dodatkom osnovne in položajne plače. 2. Učitelj(ce) in otroške vrtarice imajo pravico na osebno pokojnino po 10 službenih letih. 3. Otroci državnih uradnikov in učiteljev(ice) imajo pravico do rodbinske penzije, in sicer možki do polnoletnosti, a ženske do poroke. 4. V slučaju smrti učitelja(ice) (pred 10 službenimi leti) imajo rodbinski člani pravico do pokojnine po 5 letih. 5. Člen 153. naj se glasi: Na rodbinsko pokojnino (osebno in materinsko) imajo otroci drž. uslužbencev, kjer sta bila oče in mati v državni službi, v obeh slučajih pravico. 6. V členu 151. zakona naj se spremeni prvo alinejo, ki naj se glasi: »Vdove imajo pravico do pokojnine takoj po zakonito izvršeni poroki. 7. Poročenim učiteljem in uradnicam naj se priznajo v vsem iste pravice do plače kot

učitelju (uradniku), po principu iste dolžnosti — iste pravice.

— Seje širjega sosveta v Celju dne 2. februarja t. l. se morajo udeležiti vsi predsedniki okrajnih društev, drugače morajo poslati svoje namestnike. K seji naj prinesejo s seboj tudi predloge za sejo poverjenikov UJU v Sarajevu, katere dnevni red smo priobčili v zadnji številki.

— Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo je sporočilo poverjenstvu: 1. da prekinja zveze s poverjenstvom UJU; 2. odločno izjavlja, da ostane v UJU in plača člana; 3. da vstopa v Zvezo okrajnih učiteljskih društev »Edinstvo«; 4. naj se ustavi članom listi. — Poverjenstvo je želji ugodilo, a ker so po pravilih učitelji in učiteljice člani UJU lahko le potom okrajnih društev, okrajna društva pa so po pravilih člani UJU lahko le potom svojega pristojnega poverjenstva, ne smatra pov. UJU Šmarsko-rogaškega učiteljskega društva več za člana UJU. V zmislu deklaracije tudi noben član pov. UJU ne sme biti član dveh, stanovsko političnih organizacij. Z ozirom na to se vrši dne 1. februarja t. l. ustanovni občni zbor »Sreskega društva UJU za Šmarje-Rogatec«.

— Svoje dni je delaven učitelj dobival pohvale za predavanja pri okrajnih učiteljskih konferencah, za vzorno delo na šolskem vrtu itd. ali vsaj pohvalo, ko je šel v pokoj. Danes ga potisnejo v penzijo, gornjo iz šole, dasi mnogi ne ve, kam bi položil svojo trudo glavo. Po večini šolske oblasti pohvale ne poznajo več, pač pa so z grajo kaj radodarne. Naročila so pod osebno odgovornostjo (včasih celo »materijalno«, zato ker delaš »kuluke«, op. pis.), ob neizvršitvi se grozi z disciplinskim postopanjem itd. S takim uradovanjem se ne zbujajo ljubezni do dela. Opravlja se delo, a z nevoljo, vse službovanje je grenak kehl bridkosti. Rad bi šel v pokoj, pa nimam strehe, živ ne morem v grob, a tudi nisem sam, imam družino. — Nazaj k stalnosti službe, to je v interesu vsega šolstva, mehke značaje nasilje uničuje; nazaj k pohvali kot plačilu za vestno delo. Naj bo razloček med vestnimi, vnetimi učitelji in manj skrbnimi, tako čitamo v zadnjem »Popotniku«. — To je gola, čista resnica! Kaj in kje je vzrok temu zloglasnemu stanju? Menim, da v tem, da oblastni šolski nadzorniki in prosvetni šefi premalo ali pa prav nič ne upoštevajo v prosvetnih, šolskih in učiteljskih vprašanjih sreskih šolskih nadzornikov. Ravno oni, ki imajo neposredni stik s šolo in učiteljstvom in so vsled tega najbolj informirani o vseh dnevnih vprašanjih, ravno oni se od oblastne šolske institucije prezirajo. Če prideš danes k sreskemu šolskemu nadzorniku vprašat za svet ali poročat o kaki nujni zadevi, tak dobiš za nasvet in odgovor vednino: »Ne vem! Mi ni nič znano! Potrudite se k oblastnemu!« Kratko rečeno, sreski šolski nadzorniki so zdrknili od nekdanjega vzvišenega mesta dol do navadnega pisarja. Temu primeren bi bil tudi njihov ugled — če ne bi bili naši tovariši.

— Žalosten Möderndorferjev slučaj izrablja z očitnim zadovoljstvom »Edinstvo« ter se prav po »tovariško« veseli, ker ni takoj vidnega uspeha. Za nas je oseba tov. Möderndorferja postranska stvar. Tu gre za načela in pravice učiteljstva, ki se kršijo iz teh ali onih razlogov ravno po tistih faktorjih, kateri so v prvi vrsti poklicani, da jih čuvajo vedno in povsod. Ravno ta slučaj je še žalosten ostanek prejšnjega za šolo in učiteljstvo toliko kvarljivega sistema. Zato se bomo borili dosledno toliko časa, dokler se ne odpravi ta praksa. — »Edinstvo« pa pozivamo, naj odkrito in jasno pove, kako je posredovalo prejšnje vodstvo poverjenstva v znani zadevi Lešnik in kake uspehe je tam doseglo svoj čas. — V Möderndorferjevem slučaju se je sedaj oblast skrla za člen 71. čin. zakona, namesto da bi dokazala krivdo in dala Möderndorferju priliko za zagovor. Žalostno od »Edinstva«, da smeš tak slučaj, namesto da bi ga obsojalo. Pač značilno! — Mariborčan.

— Potni pavšal šolskim nadzornikom se je moral ustaviti, ker ni zadostnega kritja. Vsi na računovodstvu že likvidirani potni računi se ne morejo izplačati, dokler ne bo dovoljen zaprošeni kredit.

— Učiteljski poslanci v oblastni skupščini. V oblastni skupščini mariborske oblasti so bili izvoljeni tovariši Viktor Grčar, šolski upravitelj v Mariboru in Vinko Möderndorfer, učitelj v Mežici, ki sta kandidirala na socialistični listi ter tov. Miloš Levstik, šolski upravitelj v pok., ki je kandidiral na listi SLS.

— Kaj zahteva srbsko učiteljstvo glede šol. zakona. Zahteva sreskega učiteljstva šumadijskega učiteljskega društva v pogledu projekta šolskega zakona. 1. Za učiteljstvo. a) Splošno in strokovno naobrazbo, ki naj bo boljša od dosedanje; b) polno svobodo kot državljana, človeka in vzgojitelja; c) polno materialno in pravno sigurnost; d) popolno stalnost službenega mesta; e) pri komisijskem predlaganju prosilcev za razpisana mesta, naj se predlaga le enega prosilca in ne dveh; f) popolno izenačenje učitelja z učitelji v materialno pravnem in v vsakem drugem oziru; g) popolnoma onemogočiti sprejem v učiteljsko službo vsem ne-kvalificiranim, naj so dovršili kakršnokoli drugo šolo. 2. Glede pouka. a) Korenito reformo jezikovnega, prirodnoznanstvenega in zgodovinskega pouka; b) popolno



posvetnost pouka; c) zamena besedne šole v delovno šolo; d) delitev pouka po vsebini za vaške in mestne šole. 3. Glede ustanavljanja, zidanja in vzdrževanja šol. a) Država naj zida in vzdržuje šole; b) država naj ustanavlja in vzdržuje nadaljevalne šole, šolske in ljudske knjižnice in čitalnice in pa profesionalne in strokovne šole — dokler tega ne nadomesti delovna šola. 4. Za šoloobvezne otroke. a) Ustanavljanje državnih zavetišč in zavetišč za vse otroke, posebno pa za otroke siromašnih narodnih slojev; b) država naj nabavlja učne pripomočke za vse otroke brez razlike; c) popolno zaščito otrok pred izrabljanjem za težka dela v tovarnah in drugod in to do konca šolske dobe; d) vzdrževanje sanatorijev za bolne otroke in uvedbo stalnega zdravniškega nadzorstva na vseh šolah.

— Posebni dodatki za šolske upravitelje in šolske nadzornike. V načrtu zakona o narodnih šolah so predvideni posebni dodatki za šolske upravitelje in šolske nadzornike. To pereče vprašanje, ki je aktualno že od dne, ko smo bili prevedeni na dinarske plače, bo sedaj končno rešeno z novim šolskim zakonom.

— Kataster šolskih vrtov in zemljišč. Merava sestavi prosvetni oddelek pri vel. županu ljubljanske oblasti. Ker je na mnogih naših šolah nedoločeno in sporno posestno stanje zemljišč in poslopij, bo uvedba zemljiškega in sploh posestnega katastra preprečila mnoge spore, ki izhajajo iz neurejenih razmer. Pri izvedbi katastra pa bo treba prav posebno paziti, da bodo vsa šolska zemljišča in tudi poslopja prepisana na šolsko občino in se bo pazilo, da se ne dovoli brez pristanka šolskih oblasti nikakoli odprodaja ali zamenjava šolskih lastnin, posebno takih, ki bi prišle v posest pri eventualnem razširjenju starih, odnosno pri zidanju novih šolskih poslopij.

— Prva slovenska pomologija. »Sadjarsko in vrtnarsko društvo za Slovenijo« namerava izdati za pouk v sadjarstvu knjigo: »Izbora jabolk in hrusk za Slovenijo in sliki in besedih«. Da bo moglo omenjeno društvo izdati knjigo, ki bo obsegala 25 vrst jabolk in 15 hrusk v barv. slikah s primernim opisom, je razpisal natečaj za prigrasitev na ročnikov do 30. jan. t. l. Vezana knjiga bo stala za prednaročnike 65 Din, v knjigarnah pa 85 Din. Naročila se pošiljajo na naslov: »Sadjarsko in vrtnarsko društvo v Ljubljani, Resljeva cesta 24/II.

— Otok zakladov od Stevensona, dalje I. Cankar, Zbrani spisi I. zv., Gradnik, De Profundis, Golia, Triglavsko bajka, Puškin, Kapetanova hči, Gruden, Miška osedlana, Debeljak, Moderna francoska lirika, Sienkiewicz, Z ognjem in mečem, Izidor Cankar, Obiski, Erjavce, Izbrani spisi, Petronij, Pojedina pri Trimalhionu, Finžgar, Zbrani spisi V. zv., Jurčič, Zbrani spisi III. zv., Milčinski, Drobiž, Gaspari-Košir, Gor čez izaro, Tavčar, Zbrani spisi IV. zv., Gradnik, Srbske narodne pesmi, in celotna zbirka vseh 46. letnikov »Ljubljanskega Zvona« — vse te knjige v tisočih izvodih tvorijo dobrotke III. književne tombole Jugoslovenske Matice, koje žrebanje se prične 4. februarja t. l. in traja do 25. marca t. l. Zrebanje se bo vršilo na sledeči način: V petek, dne 3. februarja se izžrebata prvi dve številki, ki se potem priobčita v soboto, odnosno v nedeljo v vseh slovenskih dnevnikih. Kdor je zadel obe številki v eni vrsti, t. j. ambo, pošlje tablico v zaprti kuverti Jugoslovenski Matici v Ljubljani, ki mu dobi bitek takoj in brezplačno odpremi na označeni naslov. Naslednji petek 11. febr. se izžreba tretja številka, ki se takisto priobči v sobotnih odnosno nedeljskih številkah vseh slovenskih dnevnikov in vsi oni, ki so sedaj izmed treh zadeli dve številki v eni vrsti, pošljejo svoje tablice v Ljubljano. 18. in 25. februarja bodo izžrebane številke za terne in kvaterne, 4. in 11. marca za preostale kvaterne in činkvine, 18. in 25. marca pa za preostale činkvine in tombole. Postopek za sprejem dobrotkov je vedno isti. — Tablice po 3 Din so na prodaj pri vseh šolah in vseh podružnicah Jugoslovenske Matice v Sloveniji, v Ljubljani pa pri Tiskovni zadrugi, trafiki Sever in v pisarni Jugoslovenske Matice, Šelenburgova 7/II.

— Umrli je v Šapcu dne 16. t. m. mati tov. Slobodana J. Zvijonovića, šolskega upravitelja v Beli Krijini. — Naše sožalje!

— Kateri tovariš bi spravi! absolventnega učenca meščanske šole, sina umrlega tovariša Josipa Čeha v Brezju pri Mariboru, v primerno službo kot diurnista, knjigovodjo ali kaj sličnega. Mati-vdova mora s svojo bomo penzijo preskrbovati še štiri mlajše otroke in svojo staro, vsakega dela nezmožno mater, in je zato nujno potrebno, da se reši preskrbovanja absolventa meščanske šole. Event. ponudbe sprejema in v slučaju potrebe daje natančnejša pojasnila — Anton Brumen, šolski upravitelj v pok., Ptuj, Trubarjeva 8.

— Umrli sta v Ljubljani Angela Petričeva, učiteljica na Barju v Ljubljani in Jelica Debeljakova, učiteljica na Bledu. — Preostali naši sožalje!

— Maturantom ljubljanskega učiteljskega iz leta 1907. Letos poteče 20 let odkar smo zapustili učiteljske in šli križem sveta. Odsli smo na vse strani, nekaj nas je gotovo, ki se nismo srečali od onega časa. Na desetletnico ni bilo misliti — bila je vojna. Skušal sem, da bi se sešli za petnajstletnico. Ker pa ta izgleda kakor kakšna »pakfo-

nasta« poroka, tudi s to ni bilo nič. — Pred seboj imam sliko letošnjih dvajsetletnikov in vidim jih nekaj, ki jih nisem srečal v življenju nikoli več. Milko je nekje ob Savi, pa ga nisem še videl. Ljotje T. — bog zna kje si — niti lastni brat ne ve zate. Sablich mora biti kje v Italiji, Rafko in Miha se gresta železnico, Rajko gospodari v sodni pisarni, Jožeta P. sem videl pred sedmimi leti, ko je komandiral žand. stanico. Kje je? France S. je ravnokar pribežal iz Julije, pet pa jih sniva večno. Fantje, zgledate se in povejte kje, kdaj, kako. Kolikor vem, je splošna želja, da se snidemo kje v provinc. kraju nemoteno, zase, pristrčno. — Grčar Tit, Ljubljana-Barje.

— V Kičevo — Južna Srbija — je našel pot državni grb izdan po »Učit. domu« v Mariboru. Tamošnji sreski šolski nadzornik, tov. Vasa Brankov, ga je naročil za vse svoje šole. Pri nas je pa še dokaj šol, še več pa razredov, kateri ga nimajo.

## Boj za svobodo in neodvisnost učiteljskega stanu.

—e Za močno UJU, v katerem bo vse učiteljstvo, ki bo naš ponos, da smo njega člani. (Prvi utisi iz naših skupnih zborovanj.) Človeku se danes smešno zdi, da smo bili organizirano ločeni celih 26 let zbog tega, ker smo se eni prištevali naprednjakom, a drugi klerikalcem. Končno smo bili eni kot drugi v pravem pomenu besede — nazadnjaki. Stranke in stranci so nas lovile in mi smo jim slepo nasledili, zanemarjajoč samega sebe in naš stan. In kaj smo eni kot drugi prejeli za plačilo? — Zapoštevjanja in preganjanja! Okusili smo to in hvaležni moramo biti temu, sicer se ne bi že spame-tovali in bi dočakali tridesetletnico in če treba tudi jubilejno petdesetletnico naše stanovske nesloge — in nazadnjakstva pod okriljem takozvanega liberalizma in klerikalizma. Naše društvo je bilo prvo, ki je dejanski prošlo roko sprave in pravega tovarištva članom Slomškove zveze. Danes se poznamo med seboj le kot tovariši in iz poteka drugega skupnega zborovanja razvidim, da ni med nami najmanjše difference. V zadoščenje mora biti človeku, videč pred seboj tovariše in tovarišice v medsebojnem tovariškem občevanju; in človeku skoro ne gre v glavo, da smo eni kot drugi na mah takoj pozabili na vse ono, kar nas je razdruževalo. To je instinktivno spoznanje, za katero moramo biti hvaležni žalostnim razmeram, v katere so nas metali razni režimi in njih prijanja. S ponosom povdarjam, da je zadnje zborovanje v etičnem oziru nadkrililo vsa ona zborovanja prošlega leta, katerih ne morem nazivati za stanovska zborovanja, temveč jih primerjati bolj političnim shodom. Danes nas je zbranih v našem društvu 230 članic in članov pod okriljem stanovske strokovne organizacije. Na običnem zboru je ta množina pokazala stanovsko disciplino in solidarnost kakor še nikdar poprej, kar znači, da nas vse skupaj eno in isto teži in da smo se otresli vsega, kar nas je oviralo v našem razvoju. Z radostjo v srečo smo se poslavljali drug od drugega kot tovariši, zavedajoč se, da bomo v bodoče služili le sebi in naši močni organizaciji UJU. Ni je sile, ki bi omajala našo slovo in stanovsko edinstvo slovenskega učiteljstva. Smo in ostanemo med seboj nerazdruženi tovariši in gotov sem, da bo to pristrčno in odkrito tovarištvo prej kot slej privabilo slehernega učitelja, ki stoji danes izven naše organizacije, dajajoč prednost strankarskemu fanatizmu, namesto stanovski zavesti in slogi. — Josip Macarol.

—e Srbsko učiteljstvo v znamenju deklaracije. Letošnja »Učiteljska iskra«, prosvetnošolski časopis v Srbiji, ki izhaja v Kragujevcu, prinaša v svojem prvem zvezku dobesedno prevedeno »Deklaracijo o smernicah naše stalske politike«, ki je bila sprejeta na VI. pokrajinski skupščini v Celju, dne 17. julija 1926. Prevodu so se dozdajno posvečene naslednje misli: »Današmo v celoti deklaracijo naših slovenskih tovarišev, dodajajoč par besed. Pred vsem jo odobravamo v celoti, ker s svojo tendenco teži na to: da vsak član UJU uživa popolno svobodo v izraževanju svojega mišljenja; da je učiteljsko UJU svobodno od vsakega režima in vsake politične stranke; da se učiteljstvo ozira pri zastopanju svojih interesov na občne narodne interese itd., itd. Težje so upravičene. Ker se pri nas še »sektaske« onemogočuje vsaka svobodna beseda, ki ne prija mišljenju gotovega kroga; često se podvržemo poedinim režimom in poedinim političnim strankam v toliki meri, da pozabljamo na šolske interese ter preziramo narodne potrebe, ker se opredeljujemo v vseh svojih skupnih korakih po interesih današnjega vladajočega režima, je tembolj upravičen pokret. Razen tega še nekaj besed in opazk pri likom držanja naših slovenskih tovarišev na VI. glavni skupščini v Beogradu. Nam je neobičajno simpatična njihova borba z učitelji partizani, ki v svoji strankarski zaslepljenosti in v svojem najobičajnejšem najemništvu političnim strankam profanirajo mnogokatero lepe ideje. V tem pogledu je treba iti do skrajnosti in preko besed na dejanja. Naši slovenski tovariši so zamudili na letošnji skupščini tako priliko... Naj se ne boje, oni niso osamljeni. Odločna poza in prava pot privlačuje tudi druge prave bore. Častno je, osvetljevati pot drugim in biti nosilec napredka.

P. J.

—e Kaj pravi na to »Edinstvo«? Jasno si je treba pogledati v oči in z odkrito bet sedo je treba priti na dan. Ustanovljena je desidentska učiteljska organizacija »Edinstvo«, seveda pod prikrito tezo narodnega edinstva. Ni šlo ravno za narodno edinstvo, to nam je jasno vsem, kajti taisto uresničevanje bi lahko izvajali v svojem življenju, tudi če bi bili člani UJU. Katerim našim članom pa branimo, da se ne izrekajo za narodno edinstvo? Nobenemu. Priznavamo ga sami, a ne vržemo nam kot politična parola. V tem imajo naši člani popolno svobodo. Politična svoboda! Torej ni bilo za bistvo narodnega edinstva, temveč za nadaljnjo delitev učiteljstva po političnih parolah. Priznati pa moramo, da gre tu za politični moment. Desidenti so za naslon na eno samo stranko. Dasi sem sam tudi odločen in organiziran pristaš te stranke, vendar sem v prvi vrsti učitelj, ker je to moj poklic, in šele potem strankar. Zato mi je najljubše učiteljsko življenje in šele nato prenapetost strankarsko ravnanje. Tako vidimo, da je danes »Edinstvo« v strogi službi strankarskih parol. Da s tem nastopajo proti ciljem same stranke, dokazuje naslednje: G. Sv. Pribečević je o pravoslavnem Božiču podal beograjskemu »Vremenu« naslednji intervju, med katerim dobesedno pravi (po »Jutru«): »Naravno je, da sta prvi pogoj za to (da se reši državni in nacionalni problem) svoboda in popolna depolitizacija naše uprave. Danes problem naše države ni niti plebski niti verski, temveč mnogo bolj problem administracije. Današnja partizanska uprava je rakrana naše države. To rakrano je treba izžgati. Strankarsko nevtrarno uradništvo pri izvrševanju svojih funkcij v državnih uradih je imperativna zahteva, ako se hoče priti do konsolidacije naših razmer. Za uradnika pri izvrševanju njegovega posla v uradu ne sme obstojati partija...« — Dovolj jasno, razlage ni treba. Razmišljajmo še misli volilnega razgleda stranke same, v katere program pred volitvami pravi: »Kdor hoče, da se rešimo strankarskega uradništva v državi, da uradi prenehajo biti strankarske agencije in da postanejo narodne in državne ustanove, kdor hoče, da dobimo uradništvo, ki bo služilo na-

rodu in državi, ne pa stranki, bo glasoval... itd.« — Kaj pravi na to »Edinstvo« in z njim tudi Knaflčev »politikum«? Počasi gre vse na našo tezo, le strankarski fanatiki hočejo zopet speljati učiteljstvo nazaj v stare razmere. Deklaracija prodira tudi v druge vrste in če ste opazovali podrobneje, izginja tudi parola narodnega in državnega edinstva z zadnjim volilnim bojem bolj v ozadje. Saj je že čas, saj so jo že dovolj diskraditali in oskrunili nje bistvo in jedro v volilnem boju, tako da je celo učiteljstvo moralo nastopiti proti temu, da se izrablja to kot politično strankarska parola tudi v naših stanovskih vrstah. — P. J.

## Učiteljski pevski zbor.

—pev. Prihodnji pevski tečaj se bo vršil za ženski zbor: 30., 31. januarja in 1., 2. februarja. Za moški zbor: 1. in 2. februarja. Obakrat pričetek ob 9. uri v »Glasbeni Matici«. Radi važnosti pričakujemo polnoštevilne udeležbe. — Odbor.

## Naša gospodarska organizacija.

—g Učiteljska Samopomoč. Društvena uprava sporoča svojim članom, da sta v januarju 1927 (do danes 25. jan.) umrla dva člana, in sicer Prof. Janko Košan, Maribor (131.) in Angela Petrič, Ljubljana (132.). Za ta dva smrtna slučaja prejmete v zadnjih dneh tega meseca položnice za 11 Din, oziroma zakonski pari za 21 Din. Če kdo nakaže višji znesek, se mu preostanek vknjiži v dobro na prihodnje smrtne slučaje. — Na šolah, kjer je več članov U. S., plačujete članske prispevke lahko skupno na eni položnici, če določite enega zaupnika, ki bo vsakokrat pobral od članov potrebne prispevke. Poštšina je le ena, zato si prihranite od vsakega člana po 1 Din. Sporočite v tem oziru Vaše želje društveni upravi. — Da se izognete križanju na pošti (nakazila — položnice), nakazujte takoj v prvih dneh meseca, gotovo pa do 20. v mesecu. — U. S. ima danes 2038 članov. Zadnja posmrtnina (Angela Petrič) je znašala 10.190 Din.

## Naša društvena zborovanja.

Ustanovitev dveh novih sreskih društev UJU. — Sresko društvo UJU za Šmarje-Rogatec in sresko društvo UJU za radovljški okraj. — Doba občnih zborov in volitev novih odborov pri sreskih društvih. — Tudi poizkušen razkol ne bo zrušil nestranskega stanovskega pravca. — Definitiven pristop okrajnih društev k »Zvezi državnih nameščencev« in v Činovniški Savez je pričel s pobiranjem članarine za Zvezo drž. nameščencev.

### Vabila

— Sresko društvo UJU za Šmarje-Rogatec ima svoj ustanovni občni zbor v torek, dne 1. februarja 1927 ob 10. uri v osnovni šoli v Rogatcu s sledečim dnevnim redom: 1. Nagovor sklicatelja. 2. Odobritev pravil. 3. Določitev članarine. 4. Novi učni načrti in kmetijski pouk v zvezi s spoznavanjem prirode, predava oblastni nadzornik za šolske vrtove, poverjenik UJU tov. Andrej Skulj. 5. Volitev odbora. 6. Predlogi in nasveti. Sklicatelj: Josip Čenčič, šolski upravitelj v Rogatcu. Opomba: Pristop imajo le oni, ki so poslali, oziroma vpošljejo na gornji naslov podpisano pristopno izjavo, da pristopajo k novemu društvu in niso člani druge stanovske politične organizacije. Udeleženci so v zmislu odloka ministrstva prosvete O. N. br. 30.780 od 2. junija 1925 pouka prosti in svojo udeležbo prijavijo le šolskemu upravitelju.

— Sresko društvo UJU za Radovljški okraj ima svoj ustanovni občni zbor v petek, dne 28. januarja 1927 ob 10. uri dopoldne v osnovni šoli na Jesenicah. Dnevni red: 1. Nagovor sklicatelja. 2. Odobritev pravil. 3. Določitev članarine. 4. Sprejemanje novih članov. 5. Josip Zupančič: »Delovni princip pri pouku v osnovni šoli«. 6. Predlogi in nasveti. Udeleženci imajo po naredbi ministrstva prosvete O. N. br. 30.780 od 2. junija 1925 pouka prost dan in prijavijo svojo udeležbo le šolskemu upravitelju. Pristop imajo tovariši in tovarišice, ki so podpisali »Pristopno izjavo«, oziroma, ki jo bodo podpisali pred zborovanjem. Odsotnost je dovoljena tudi s posebnim odlokom prosvetnega oddelka v Ljubljani P. br. 942 od 25. januarja 1927.

### Poverjeništvu UJU Ljubljana.

— Novomeško učiteljsko društvo ima svoj redni letni občni zbor v soboto, dne 5. februarja ob 10. uri dopoldne na deški osnovni šoli v Novem mestu. Program bo objavljen v prihodnji številki »Učit. Tovarisa«. Apeliram na stanovsko zavednost vseh tov. članic in članov, da se občnega zbora sigurno udeležijo. — Predsednik.

— Kranjsko učiteljsko društvo zboruje vsled sejnega sklepa dne 5. februarja 1927 ob 9. uri v prostorih osnovne šole v Naklem z naslednjim dnevnim redom: 1. Poročilo predsednika. 2. Čitanje zapisnika zadnjega zborovanja. 3. Smernice naše stanovske organizacije, referira Ant. Lovše. 4. Moderno-šolska stremjenja, referira Leo Pibovec. 6. Slučajnosti. Z ozirom na 3. in 4. točko dnevnega reda vabi k mnogobrojni udeležbi — odbor. — Pripis: Kosilo nam poskrbi tov. Jerše v Naklem za 12.50 Din.

— Učiteljsko društvo za srez Dolnja Lendava ima občni zbor dne 5. februarja ob

9. uri v Hotizi z običajnim dnevnim redom. Tov. udeležite se v obilnem številu! — Odbor.

### Poročila:

+ Učiteljsko društvo za mesto Ptuj in ptujski školski okraj je imelo svoj redni občni zbor dne 8. januarja ob navzočnosti 100 članov.

Ob določeni uri je otvoril tov. predsednik občni zbor s konstatcijo sklepčnosti. Vse na novo vstopivše tovariše in tovarišice je pristrčno pozdravil.

### Pristop k Činovniškemu Savezu.

Poročilo o Savezu javnih nameščencev. Po prečitnem in odobrenem zapisniku ter obravnavi dveh dopisov je podal tov. Seštan poročilo o kongresu in skupščini drž. nameščencev v Zagrebu in Ljubljani. Glavno iz poročila je, da se Savez javnih nameščencev preuredi na sindikalni podlagi, da se opusti partijska politika Saveza ter dobe pokrajine svoje Saveze, ki bodo podrejene centralnemu Savezu v Beogradu. Sklene se plačevati mesečna članarina 1 Din v polletnih obrokih.

Poročila odborovih funkcionarjev. Na to so sledila poročila odbora. Iz tajnikovega poročila se posname, da je društvo imelo 8 zborovanj, da je broj članov narasel na 132, da je odbor sejal devetkrat in da je bilo 67 poslovnih številk.

Blagajniško poročilo je bilo razveseljivo, saj je po zatrdilu tov. blagajničarke po poravnavi vseh obveznosti še nekaj ostalo v blagajni. — Ker pa tov. blagajničarka opravlja svoj posel že nad 20 let, se je sklenilo, da se ji poleg zahvale za resvestno delo pokloni majhen spomin.

Tov. knjižničar pa s tovariši ni bil nič preveč zadovoljen, češ, da so mu med letom napravljali premalo dela, ko ima v knjižnici vendar 537 knjig.

Volitve. Na predlog tov. Šterka se je z vzklikom volil zopet stari odbor. Le namestnikom so bili na novo izvoljeni: tov. Kašpar, tov. Randlova in tov. Šterk. Tudi delegati za skupščino ostanejo stari.

Slučajnosti. Tov. Seštan bodri zlasti mlajše učiteljstvo, da se priključa za predavanja. Tov. Jančič pa zahteva, da se poda o vsakem predavanju dispozicija, da se učiteljstvo na temo pripravi ter tako omogoči živahno debato.

Tov. Šerona je tovarišem priporočil za izbiro snovi iz realij par knjig trdke Rajkovič in Čiković, Beograd.

Prihodnje zborovanje bo 6. februarja. Na dnevnem redu bo: Razgovor o Načrtu osnovnošolskega zakona in tema: Vremenska opazovanja v osnovni šoli. Tajnica.